

STAVOVI GRAĐANA O OTVORENOSTI SEKTORA BEZBEDNOSTI U SRBIJI

MAJ 2019

Terensko istraživanje sprovela je agencija Ipsos Strategic Marketing, na osnovu upitnika koji je osmislio Beogradski centar za bezbednosnu politiku. Istraživanje je realizovano u okviru projekta *Odbrana prava na pristup informacijama u Srbiji* koji podržava Fondacija za otvoreno društvo Srbija.

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Metodologija (1)

Kvantitativno istraživanje stavova građana Srbije

Realizacija: Terensko istraživanje sprovedeno u periodu od 22. do 28. marta 2019. godine

Uzorački okvir: Populacija Srbije (bez Kosmeta) 18+

Veličina uzorka: 1030 ispitanika

Troetajni slučajni reprezentativni stratifikovani uzorak

Tip uzorka: Jedinica prve etape: Teritorija biračkih mesta

Jedinica druge etape: Domaćinstva (SRSWoR – slučajnim korakom)

Jedinica treće etape: Ispitanici u okviru domaćinstva

Tip istraživanja: Omnibus, terenski upitnik prosečne dužine 15 minuta

Mesta istraživanja: 67 opština iz Srbije, 127 mesnih zajednica, gradske, prigradske i seoske životne sredine

Poststratifikacija: Po polu, godinama, regionu, tipu naselja, obrazovanju

±1.45% za pojave sa incidencom od 5%

Greška: ±2.86% za pojave sa incidencom od 25%

±3.31% za pojave sa incidencom od 50% (marginalna greška)

Metodologija (2)

Kvalitativno istraživanje – Fokus grupa sa građanima Beograda

- Održana je jedna fokus grupa u Beogradu 24. aprila 2019.
- Učesnici grupe su bili građani Beograda, koji aktivno koriste sredstva informisanja i koji su informisani o bezbednosnim temama i bezbednosnim institucijama (policiji, vojsci i bezbednosnim službama).
- Učesnici su odabrani tako da u grupi budu podjednako zastupljeni muškarci i žene, građani različitog uzrasta, obrazovnog nivoa, zanimanja kao i na osnovu medija koji je njihov primarni izvor informisanja.
- Uzasni raspon učesnika: 25-45 godina
- Trajanje grupe: okvirno 2h

*Napomena: svi podaci sa fokus grupa imaju znak u gornjem uglu slajdova

Tematske celine

- Informisanost i informisanje građana o bezbednosnim temama
- Stavovi o javnosti podataka u sektoru bezbednosti
- Ocena institucija

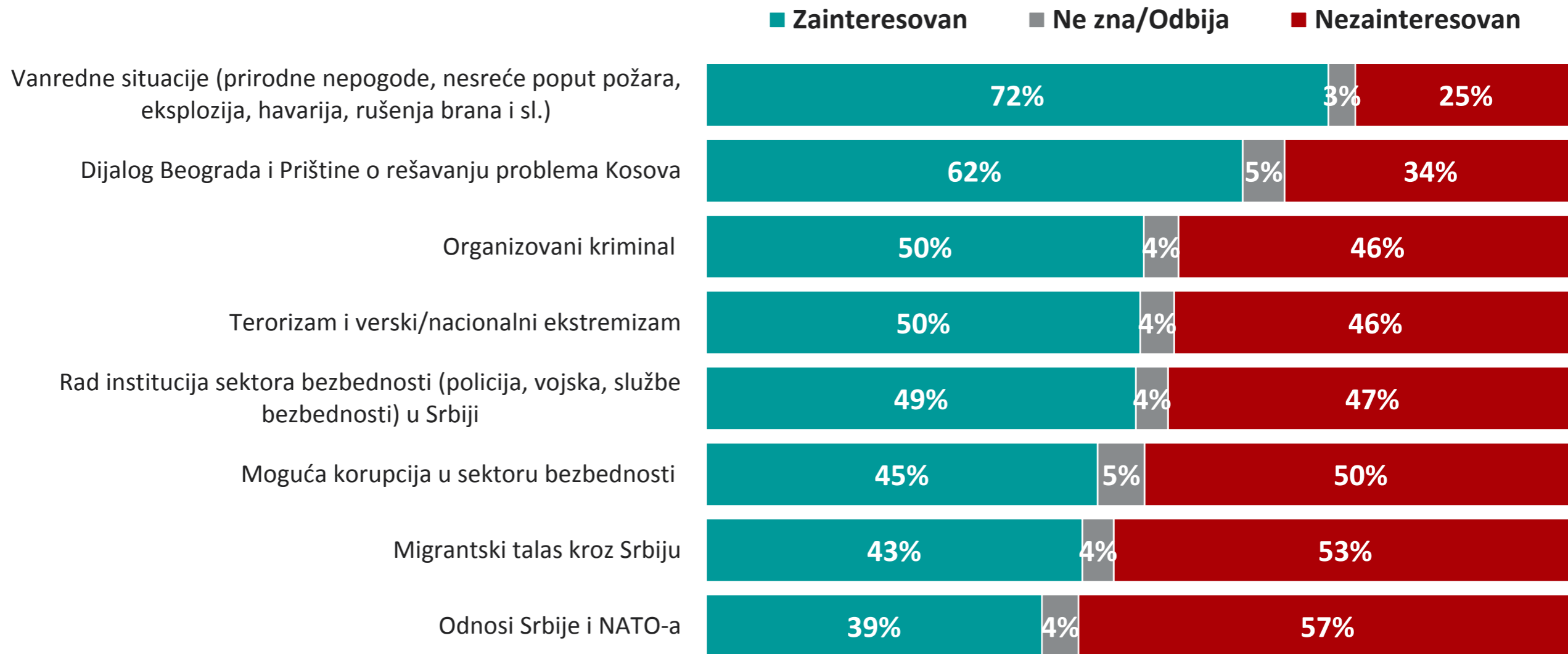

INFORMISANOST I INFORMISANJE

Informisanost i informisanje građana o bezbednosnim temama

ZAINTERESOVANOST GRAĐANA ZA BEZBEDNOSNE TEME

Kada su u pitanju različite bezbednosne teme, građani pokazuju najviše interesovanja za vanredne situacije i dijalog Beograda i Prištine. Ovo su jedine dve teme kod kojih se ne očituju razlike između muškaraca i žena u pogledu zainteresovanosti, dok za sve ostale teme muškarci pokazuju značajno više interesovanja.

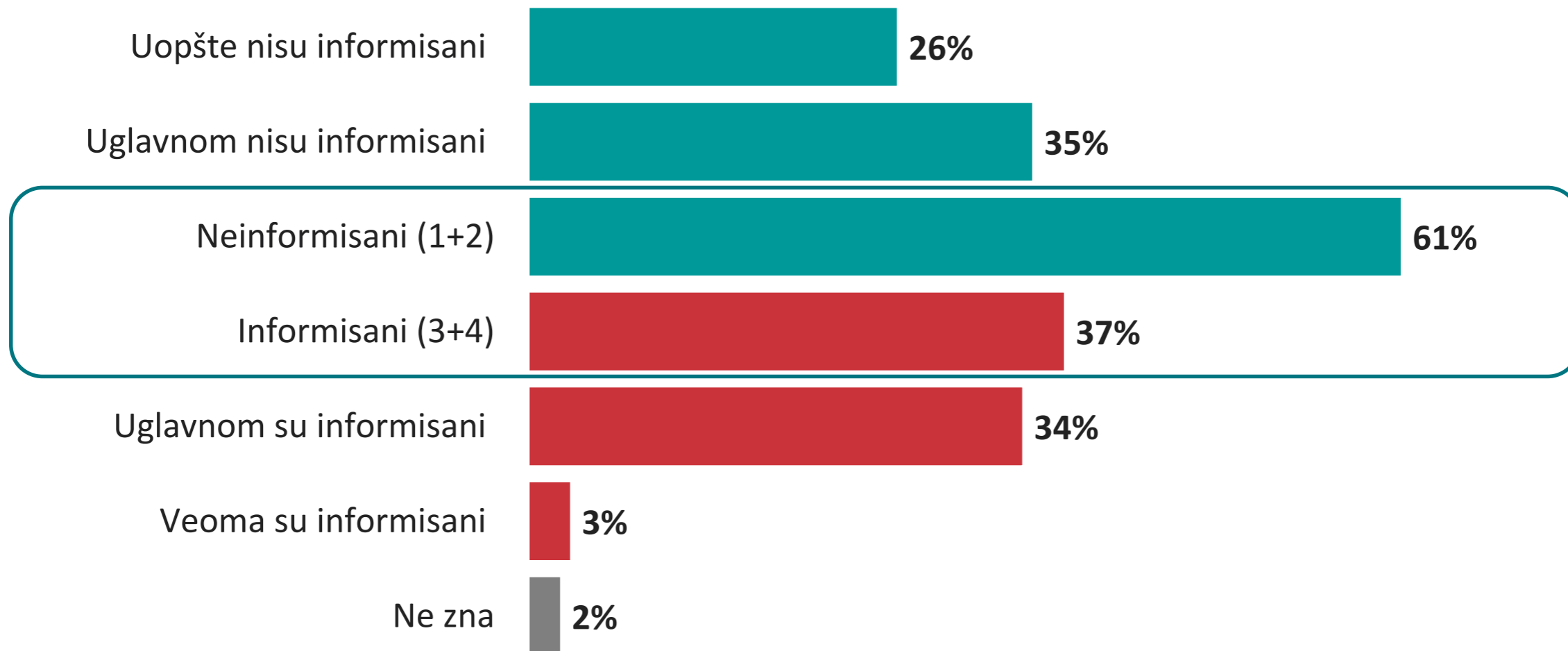

Baza: Ukupna ciljna populacija

Na skali od 1 do 4, molim Vas recite koliko ste Vi lično zainteresovani za sledeće bezbednosne teme u Srbiji?

INFORMISANOST O RADU SEKTORA BEZBEDNOSTI I BEZBEDNOSNIM TEMAMA

Preko 60% građana prema sopstvenoj proceni uopšte ili uglavnom nije informisano o radu sektora bezbednosti i bezbednosnim temama, dok ovaj procenat raste na čak 70% među ženama.

U kojoj meri ste Vi lično informisani o bezbednosnim temama u Srbiji?

Baza: Ukupna ciljna populacija

Svi učesnici fokus grupe ističu da im je veoma bitno da budu dobro informisani, kako o dešavanjima u zemlji i svetu uopšte, tako i o bezbednosnim temama.

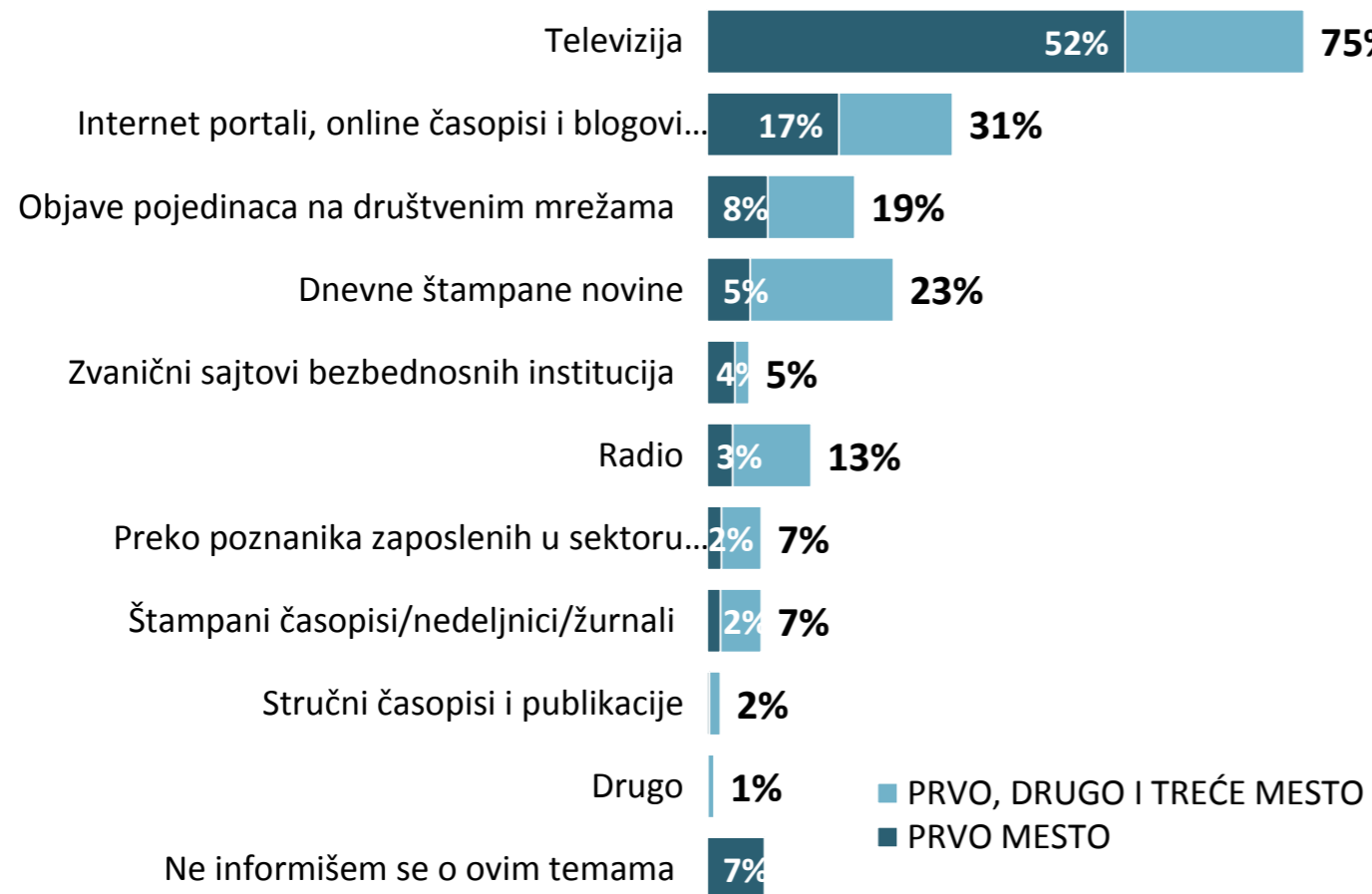
- Većina sagovornika se informiše putem televizije, mobilnih aplikacija i internet portala sa vestima, dok je generalno prisutan negativan stav kada su u pitanju informacije o bezbednosnim temama koje se mogu naći na društvenim mrežama.
- Sagovornici obično percipiraju objave na društvenim mrežama kao prvu informaciju čiju pouzdanost kasnije proveravaju ukoliko ih zaintrigira.
- Aspekt koji većina sagovornika najčešće navodi kao razlog zbog kog su se opredelili za određeni medij kao primarni izvor informisanja kada su u pitanju bezbednosne teme jeste to što ga smatraju objektivnijim od drugih. Međutim, ne postoji potpuna saglasnost u pogledu toga koji mediji su objektivni, već sagovornici procenjuju objektivnost na osnovu toga koliko se vesti koje taj medij objavljuje podudaraju sa njihovim viđenjem određenog dešavanja.
- Kako se navodi, da bi se došlo do verodostojnih informacija mora se pratiti više izvora i na osnovu toga sklopiti slika o nekom događaju.

S druge strane informisanje i informisanost, naročito o bezbednosnim temama, ocenjuje se kao potencijalno opasno i ugrožavajuće, te je prisutan stav da „nije dobro znati previše“.

- Uviđa se da je plasiranjem određenih informacija iz oblasti bezbednosti moguće manipulirati građanima, kroz zastrašivanje, širenje panike, skretanje pažnje sa važnijih tema, jer su građani generalno osetljivi na sve situacije koje predstavljaju potencijalnu opasnost i ukazuju na ugroženost njihove bezbednosti.

INFORMISANJE O RADU SEKTORA BEZBEDNOSTI I BEZBEDNOSNIM TEMAMA

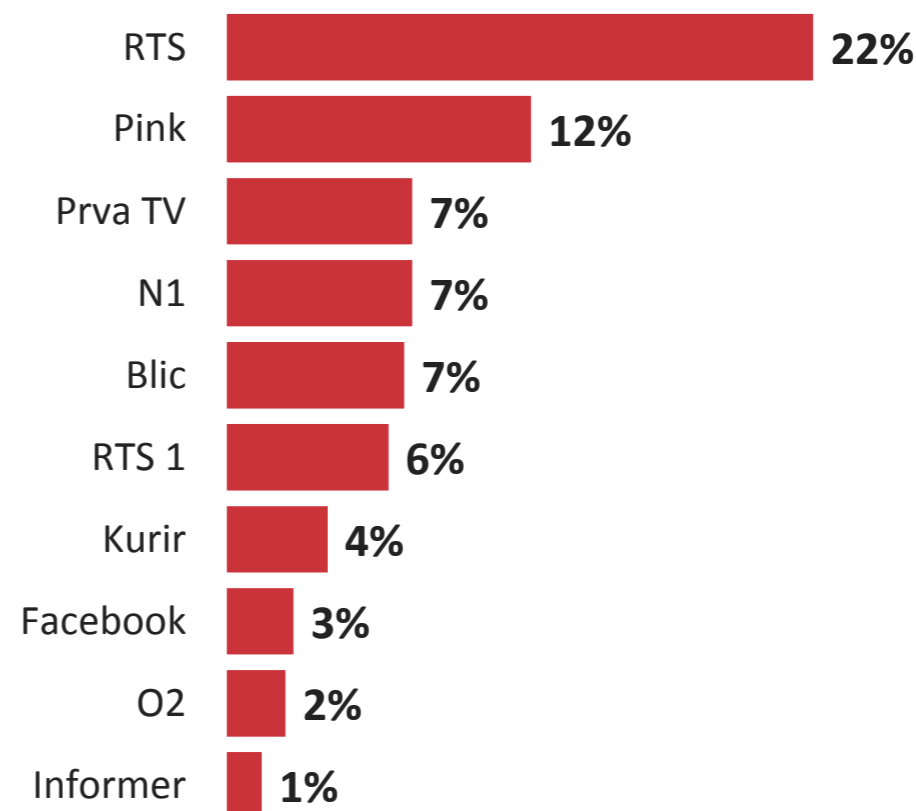
Tri četvrtine građana navodi televiziju među prva tri izvora informisanja o bezbednosnim temama. Za nešto manje od trećine su to internet portali, online časopisi sa vestima i blogovi sa vestima, dok su za petinu to postovi i objave pojedinaca na društvenim mrežama. Televiziju najčešće koriste stariji i građani sa nižim obrazovanjem, dok se mlađi i oni sa visokim obrazovanjem češće informišu putem internet portala i online časopisa. Takođe TV kanali su i najčešće navođeni kao konkretni mediji koje građani koriste da bi se informisali o radu sektora bezbednosti i bezbednosnim temama.

Koji izvor najčešće koristite da biste se informisali o radu sektora bezbednosti i bezbednosnim temama? A koji mediji su na drugom i trećem mestu?

Baza: Ukupna ciljna populacija

Top 10 najkorišćenijih medija

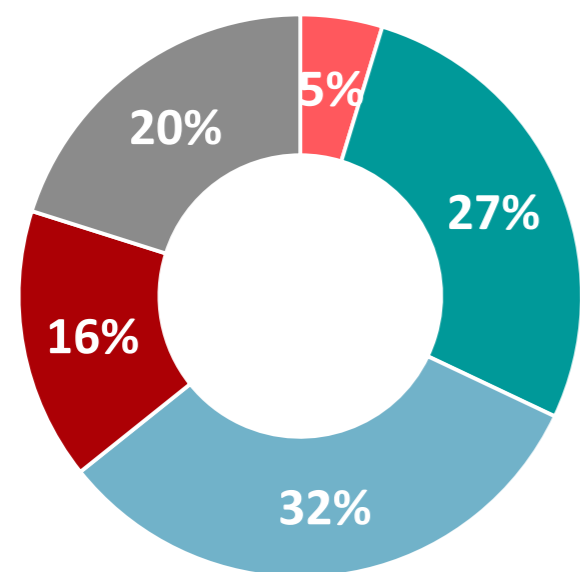
Kako se zovu novine, TV, radio ili internet portal koji najčešće koristite za informisanje o sektoru bezbednosti i bezbednosnim temama?

Baza: 92.4% ciljne populacije: oni koji se informišu o radu sektora bezbednosti i bezbednosnim temama

IZVEŠTAVANJE MEDIJA O BEZBEDNOSNIM TEMAMA

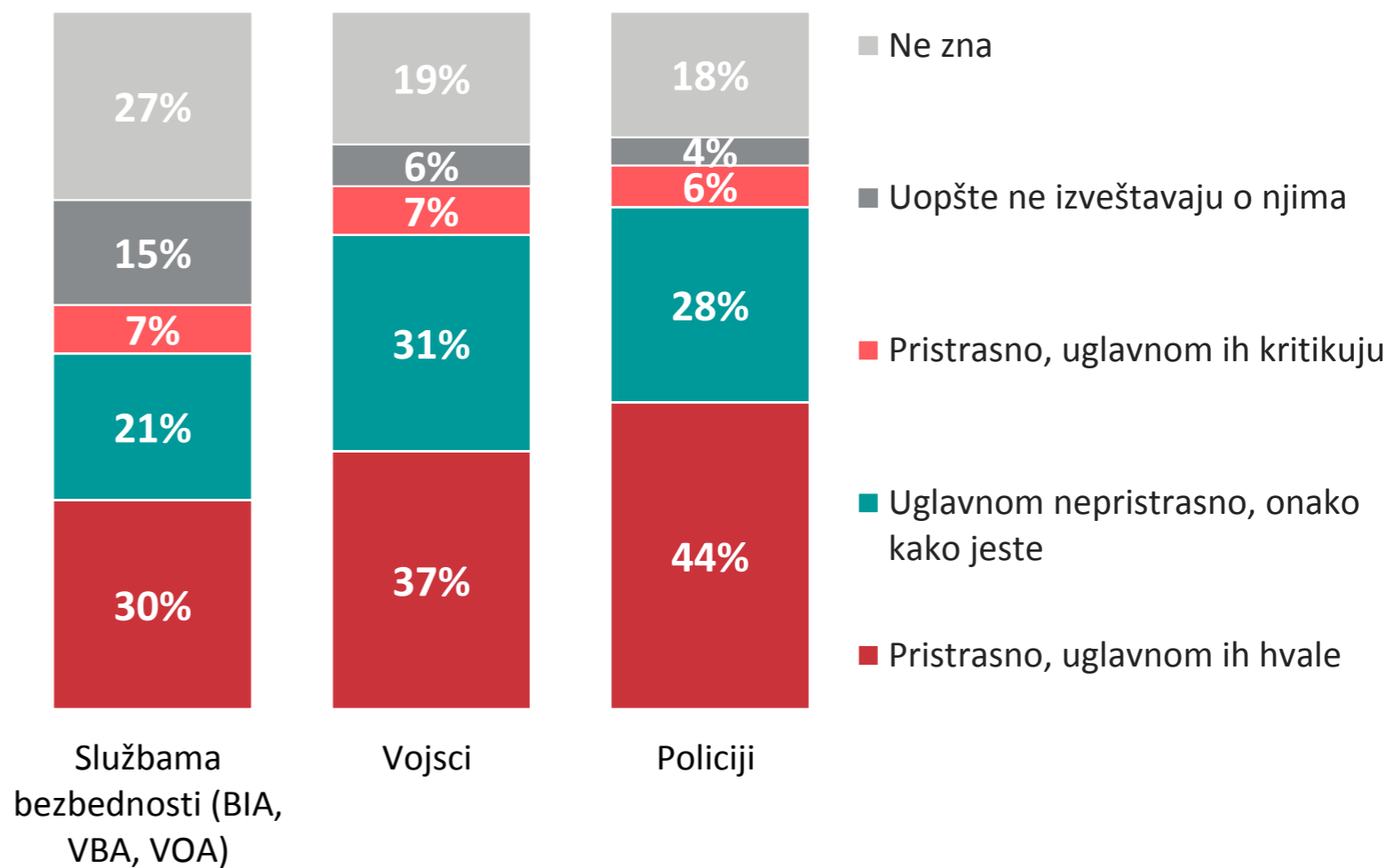
Najveći udeo građana, oko polovine, navodi da mediji uopšte ne posvećuju pažnju bezbednosnim temama ili im je posvećuju u nedovoljnoj meri. Kada je u pitanju način na koji mediji izveštavaju o radu institucija bezbednosti, najveći udeo građana, oko dve petine njih, smatra da mediji uglavnom pristrasno izveštavaju o vojsci i policiji, hvaleći ih više nego što bi to trebalo, dok nema jasnog stava kada su u pitanju službe bezbednosti. Ipak, primetno je da značajno veći procenat građana navodi da mediji uopšte ne izveštavaju o službama bezbednosti.

- Da, i previše pažnje
- Da, dovoljno pažnje
- Da, ali nedovoljno pažnje
- Ne, uopšte im ne posvećuju pažnju
- Ne zna

Po Vašem mišljenju, da li mediji u Srbiji posvećuju dovoljno pažnje radu institucija bezbednosti i bezbednosnim temama?

Baza: Ukupna ciljna populacija

Po Vašem mišljenju, na koji način mediji uglavnom izveštavaju o radu sledećih institucija bezbednosti?

Većina sagovornika u fokus grupi ocenjuje stanje u medijima kao generalno veoma loše.

- U prilog tome navodi se odsustvo medijskog pluralizama, narastajući senzacionalizam dnevne štampe, te da se informacije selektivno prenose (ono što se može čuti u medijima o nekom dešavanju je samo „delimična istina“).
- Opaža se da postoje dva suprotstavljena centra moći, koja kontrolišu sve medijske kuće u Srbiji.
- U odnosu na raniji period, ocenjuje se da je stanje u medijima nepromenjeno ili da se čak vremenom pogoršava.

O bezbednosnim temama se ne zna puno i ne posvećuje im se dovoljno pažnje u medijima.

- Među sagovornicima je prisutno veliko nepoverenje u medije – kako se navodi, informacije u medijima uvek su nepotpune, građani se generalno ne informišu o važnim dešavanjima. Svoja znaja o bezbednosnim temama ocenjuju kao površna.

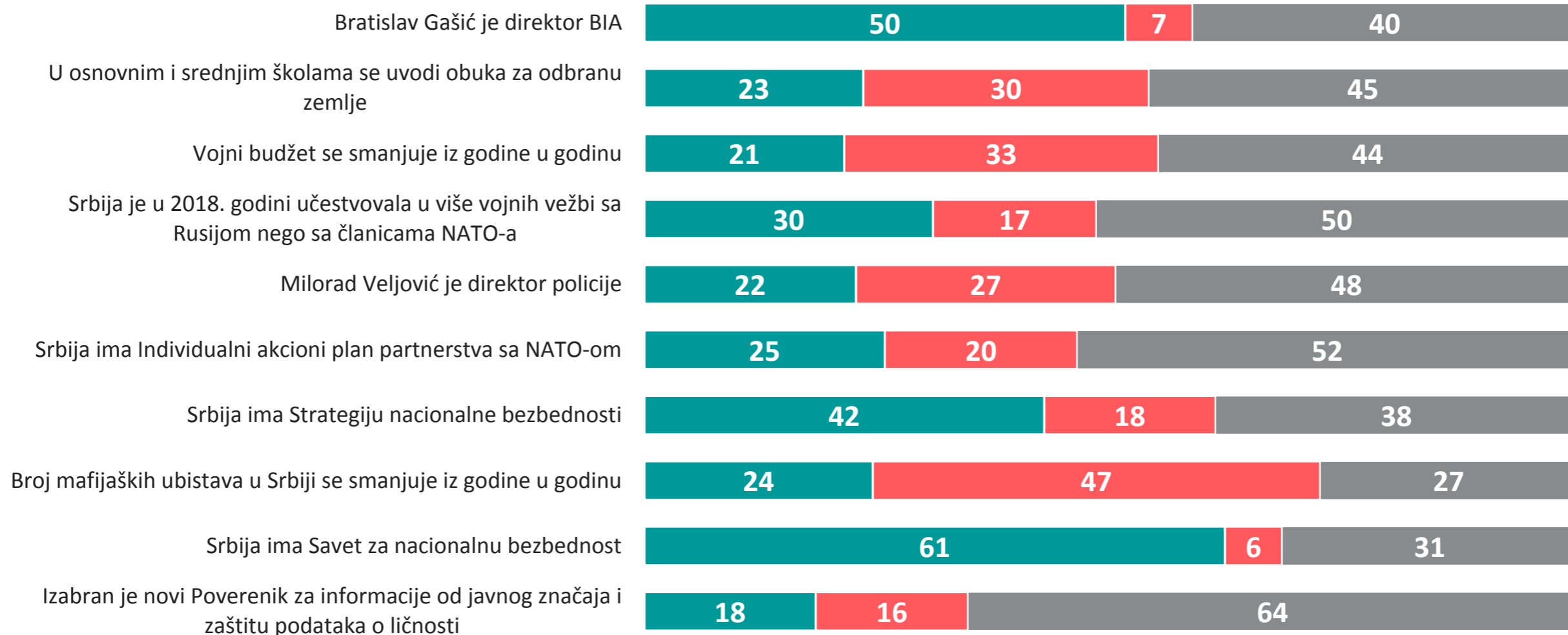
INFORMISANOST O DEŠAVANJIMA

Za većinu stavova građani nisu sigurni da li je tačna ili ne, te su mišljenja podeljena. Veća saglasnost postoji samo u dva slučaja: Polovina građana navodi da je Bratislav Gašić direktor BIA-e i preko polovine navodi da Srbija ima Savet za nacionalnu bezbednost.

■ Da

■ Ne

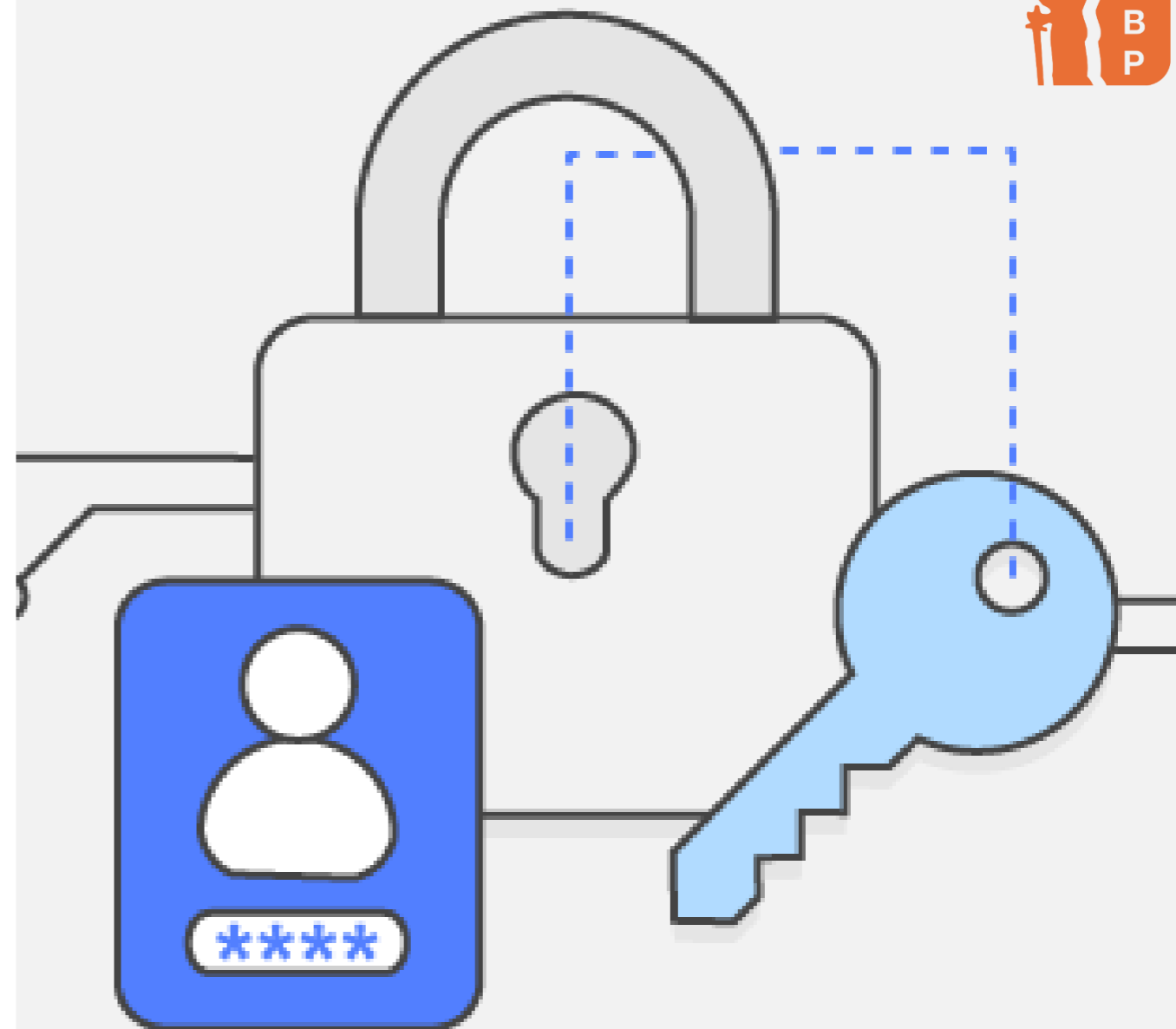
■ Ne zna

Baza: Ukupna ciljna populacija

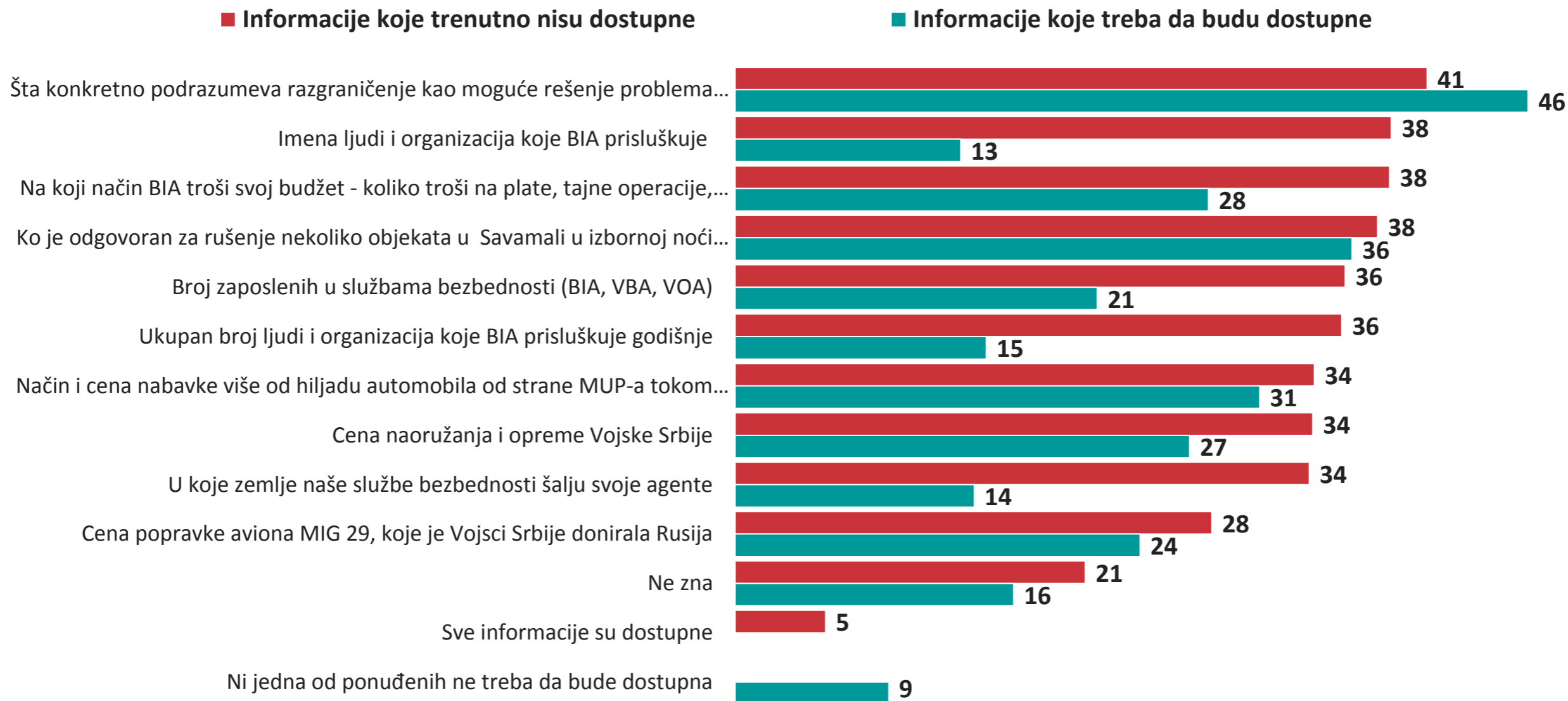
Molim Vas ocenite da li su sledeće tvrdnje tačne

STAVOVI O JAVNOSTI PODATAKA U SEKTORU BEZBEDNOSTI

DOSTUPNOST INFORMACIJA

Najveći procenat građana smatra da je potrebno da informacija o tome šta podrazumeva razgraničenje kao moguće rešenje problema sa Kosovom bude dostupna javnosti, to je takođe i informacija koju, među ponuđenima, najveći procenat građana trenutno ocenjuje nedostupnom.

Baza: Ukupna ciljna populacija

Molim Vas odaberite sve one informacije za koje smatrate da trenutno nisu dostupne građanima Srbije?
Molim Vas odaberite sve one informacije za koje smatrate da je potrebno da budu dostupne građanima?

Prve asocijacije učesnika fokus grupe na bezbednosne teme najčešće su:

- Pojedine ličnosti povezane sa sektorom bezbednosti (sadašnji ministar odbrane Aleksandar Vulin, vojnopolitički komentator Lazanski, direktor BIA Bratislav Gašić);
- Različite vesti povezane sa dešavanjima u pojedinim geopolitičkim regionima Srbije koji se smatraju nestabilnim usled međunacionalnih tenzija (Vojvodina, Sandžak-Raška oblast, Kosovo), ali i generalno potencijalna ratna žarišta u svetu (Libija, Sirija, Sudan, Kosovo, Šri Lanka, Ukrajina) i međunarodni terorizam;
- Pored toga pominju se i organizovani kriminal i korupcija u zemlji koji direktno utiču na život svih građana;
- Naposljetku, navodi se ugroženost osnovnih ljudskih prava poput slobode govora („hajka“ na sve građane koji se suprotstave režimu), dok jedan sagovornik pominje ličnu bezbednost Predsednika Srbije koja je često ugrožena.

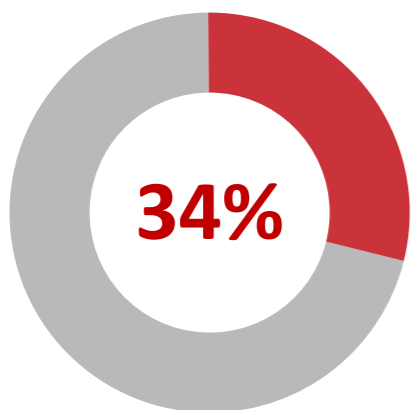
Konkretnije, sledeća dešavanja se navode kao primer tema iz oblasti bezbednosti:

- Različiti slučajevi korupcije
- Posledice koje je bombardovanje 1999. imalo na zdravlje građana
- Topljenje vojne opreme u Smederevu u periodu od 2003-2006.
- Međunacionalne tenzije u zemlji i terorističke pretnje (incidenti koji su uključivali pripadnike nacionalnih manjina, kao i prolazak terorista kroz Srbiju tokom migrantske krize)
- Zabrana uslaska u Crnu Goru pojedinim srpskim intelektualcima
- Većinu informacija o ovim dešavanjima sagovornici su saznali iz medija ili od poznanika, ali se navodi da su te informacije bile površne i nepotpune, te da mediji nisu izvestili građane o epilogu ovih dešavanja.
- Sagovornici smatraju da je za građane od najvećeg značaja da budu blagovremeno i tačno informisani o slučajevima korupcije i zdravstvenoj bezbednosti.

DOSTUPNOST INFORMACIJA

CENA NAORUŽANJA I OPREME VOJSKE SRBIJE

Jedna trećina građana smatra da informacija o ceni naoružanja i opreme Vojske Srbije nije dostupna. Od njih, jedna četvrtina smatra da je glavni razlog zbog kog ove informacije nisu dostupne zaštita nacionalne bezbednosti, dok prikrivanje korupcije i nepravilnosti u radu institucija takođe navodi svaki četvrti građanin.

Građani koji smatraju da informacija o ceni naoružanja i opreme Vojske Srbije nije dostupna

Šta mislite, koji je glavni razlog zašto ova informacija nije dostupna građanima?

Baza: Građani koji smatraju da ova informacija nije dostupna

Postoji neslaganje među učesnicima fokus grupe da li je neophodno da građani budu informisani o ceni naoružanja i opreme Vojske Srbije, kao i oko toga da li je javnost ranije bila informisana o tome.

- Ipak većina se slaže da postoje neke zvanične informacije o budžetu koji se izdvaja za nabavku vojne opreme, ali se ističe da je verodostojnost tih informacija upitna.
- Većina sagovornika se pak slaže da bi informacije o nabavkama naoružanja trebalo da iznose premijer i Vlada.

„Ja mislim da se raspolaže tim informacijama jer uvek se zna koliko Kina, koliko ovi, oni i onda se tu prave neke paralele i poređenja, tako da su to neke informacije u globalu koje su dostupne, ali je pitanje koliko je to skroz tačno. To je nešto što se iznosi i čime se barata. Pitanje je koliko je tačno izneto to. Mislim da se iznosi samo jednom godišnje kada se usvaja budžet Vlade.“

„Naravno da treba da se zna gde idu pare i bilo šta. To vam je idealno za korupciju.“

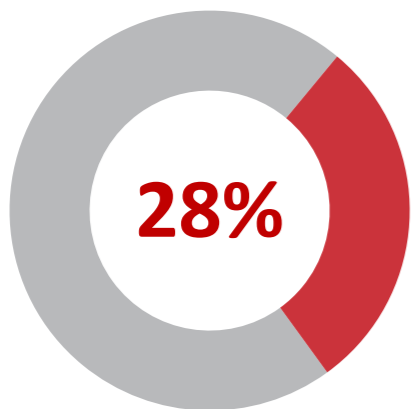
„OK, za vojsku se izdvaja toliki procenat u budžetu. Ne moraju oni nama taksativno da nabroje da su kupili pet aviona, šest mitraljeza nego prosto da se zna kolika su ta izdvajanja za taj vojni budžet.“

„Mislim da za te stvari nijedna zemlja skroz ne otvara karte i ne verujem da naši otvaraju i ne treba da otvaraju karte da pruže svima informaciju koliko si platio. Mislim to su ipak neke stvari koje su neka vojno-službena tajna do te krajnje mere da sve staviš na sto šta imaš od vrste naoružanja, opreme... Kao karte da igraš i ti otvoriš karte i svi vide šta imaš.“

DOSTUPNOST INFORMACIJA

POPRAVKA DONIRANIH AVIONA MIG 29

Nešto više od jedne četvrtine građana smatra da informacija o ceni popravke aviona MIG 29 nije dostupna građanima. Od njih, jedna trećina kao glavni razlog navodi prikrivanje korupcije i nepravilnosti u radu institucija.

Građani koji smatraju da informacija o ceni popravke aviona MIG 29, koje je Vojsci Srbije donirala Rusija nije dostupna

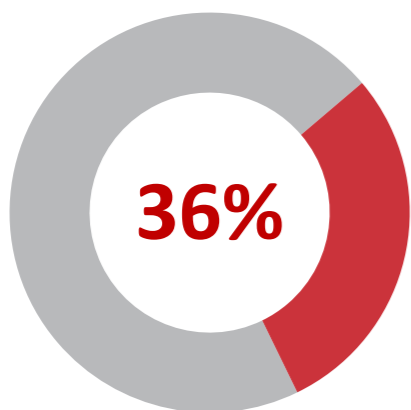
Šta mislite, koji je glavni razlog zašto ova informacija nije dostupna građanima?

Baza: Građani koji smatraju da ova informacija nije dostupna

DOSTUPNOST INFORMACIJA

BROJ PRISLUŠKIVANIH LICA

Od ukupnog broja građana koji smatraju da informacija o broju ljudi i organizacija koje BIA prisluškuje nije dostupna (jedna trećina), jedna petina smatra da je glavni razlog efikasniji rad institucija, dok druga petina smatra da je zatvorenost institucije bezbednosti tradicionalna praksa. Nešto manje od jedne petine smatra da je razlog zaštita privatnosti, a slični broj građana kao glavni razlog navode zaštitu nacionalne bezbednosti.

Građani koji smatraju da informacija o ukupnom broju ljudi i organizacija koje BIA prisluškuje godišnje nije dostupna

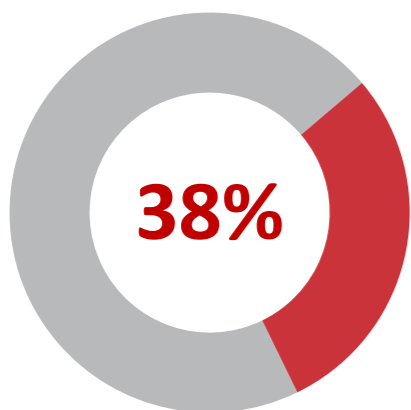
Šta mislite, koji je glavni razlog zašto ova informacija nije dostupna građanima?

Baza: Građani koji smatraju da ova informacija nije dostupna

DOSTUPNOST INFORMACIJA

IMENA PRISLUŠKIVANIH LICA

Nešto više od jedne trećine građana smatra da informacija o imenima ljudi i organizacija koje BIA prisluškuje nije dostupna. Svaki četvrti kao glavni razlog navodi efikasnost rada institucije, dok svaki peti navodi zaštitu privatnosti.

Građani koji smatraju da informacija o imenima ljudi i organizacija koje BIA prisluškuje nije dostupna

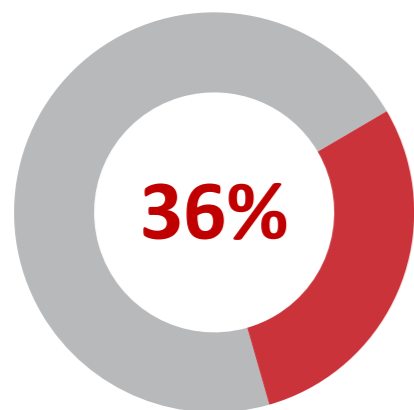
Šta mislite, koji je glavni razlog zašto ova informacija nije dostupna građanima?

Baza: Građani koji smatraju da ova informacija nije dostupna

DOSTUPNOST INFORMACIJA

BROJ ZAPOSLENIH U SLUŽBAMA BEZBEDNOSTI

Slično ostalim nalazima o dostupnosti informacija vezanim za BIA, oko jedna trećina građana smatra da informacija o broju zaposlenih u službama bezbednosti nije dostupna. Četvrtina građana smatra da je razlog za to zaštita privatnosti, dok nešto manje od petine navodi tradicionalnu zatvorenost institucija tog tipa. Kao i u prethodnim nalazima, zaštita privatnosti se češće navodi od strane mlađih građana (18-29).

Građani koji smatraju da informacija o broju zaposlenih u službama bezbednosti (BIA, VBA, VOA) nije dostupna

Šta mislite, koji je glavni razlog zašto ova informacija nije dostupna građanima?

Baza: Građani koji smatraju da ova informacija nije dostupna

INFORMACIJE O RADU SLUŽBI BEZBEDNOSTI

Sagovornici generalno smatraju da informacije o broju i imenima onih koji su prisluškivani od strane BIA treba da ostanu tajni jer bi njihovo otkrivanje ugrozilo tajne operacije koje za cilj imaju sprečavanje terorizma, kriminala i zaštitu građana.

- Ova informacija morala bi biti izneta u javnost jedino ukoliko je došlo do zloupotrebe funkcije

„Ako bi javnost znala onda bi kriminal mogao da nastupa dalje svojim poslom, jer što više znaš možeš dalje da se baviš kriminalom.“

„Kada dođe do zloupotrebe da kažu koga su prisluškivali protivpravno. Ako dovedete na čelnu poziciju čoveka koji je stranačka ličnost, Bratislav Gašić, pretpostavljate šta oni rade i zloupotrebljavaju kompletnu tu instituciju.“

Niko od sagovornika nema nikakvih saznanja o broju zaposlenih u službama bezbednosti, ali smatraju da je ova informacija dostupna na nivou ministarstva kome pripada data služba, odnosno na nivou Vlade, te da nije neophodno da javnost bude detaljnije upućena.

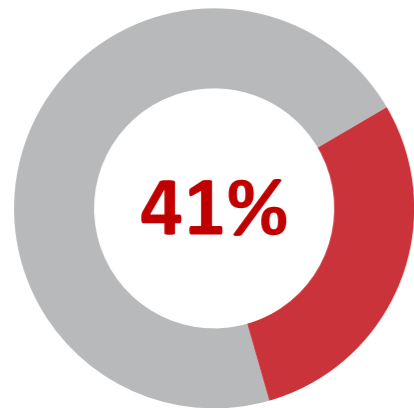
- Pojedini pak ističu da je ovo posao kao i svaki drugi posao u javnom sektoru, te da stoga nema razloga da informacije o broju zaposlenih budu tajna.

„Ako znamo koliko imamo prosvetnih radnika i znamo koliko ima i zdravstvenih radnika zašto ne bismo znali koliko ima BIA. Ne mora da bude tačan broj...“

DOSTUPNOST INFORMACIJA

MOGUĆNOST RAZGRANIČENJA NA KOSOVU

Dvoje od pet građana smatra da informacija o tome šta podrazumeva razgraničenje kao rešenje problema sa Kosovom nije dostupna. Od njih, nešto manje od trećine kao glavni razlog navodi nacionalnu bezbednost, dok četvrtina pominje zaštitu stranačkih interesa. Ovaj razlog češće pominju građani starosti 30-44 godina, oni koji imaju ukupan prihod u domaćinstvu veći od 56000 dinara i građani Istočne Srbije.

Građani koji smatraju da informacija o tome šta konkretno podrazumeva razgraničenje kao moguće rešenje problema sa Kosovom nije dostupna

Šta mislite, koji je glavni razlog zašto ova informacija nije dostupna građanima?

Baza: Građani koji smatraju da ova informacija nije dostupna

INFORMACIJE O RAZGRANIČENJU SA KOSOVOM

Sagovornici ističu da su veoma malo informisani o ovoj temi, iako se o njoj stalno govori u medijima. Stiče se utisak da postoji mnoštvo informacija, a zapravo se ništa konkretnije ne zna o mogućim rešenjima za problem Kosova.

- Sagovornici ističu da su zainteresovani za ovu temu i da je neophodno informisati građane i izneti zvanične informacije (o predloženoj platformi, mogućim rešenjima, ko donosi odluku i ko pregovara o rešenju).
- Uglavnom se očekuje se da ove informacije iznese Predsednik Srbije, ali pojedini uviđaju potrebu za postojanjem posebnog stručnog tela koje bi učestvovalo u pregovorima o Kosovu, te kako odluka ne sme zavisiti od jedne osobe.
- Kako se navodi, glavni razlog zbog kog se građani ne informišu o ovoj temi je to što ni strane koje pregovaraju ne znaju koje će rešenje podržati.

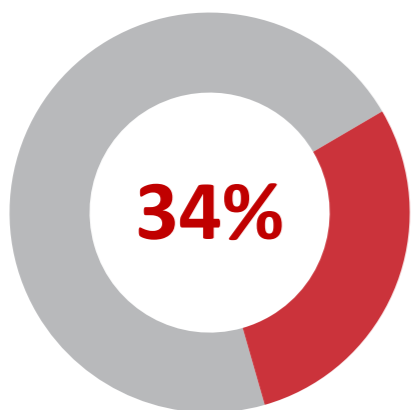
„U nekoj fazi će morati da se prezentuje ili idemo na referendum, mislim promenu Ustava. U Ustavu stoji da je Srbija takva kakva jeste i da je Kosovo deo Srbije i niko ne može ništa da potpiše van toga, niti da uradi ako se to ne promeni. Sada, mislim da li se to meni sviđa ili ne, ali kažem, činjenično je.“

„Ja mislim da ni oni sami ne znaju šta će. Oni još nemaju rešenja i kako bismo mi uopšte saznali da stvarno postoji neko rešenje. Ja mislim da glavni organizator tih dogovora ne zna šta će sa Kosovom.“

DOSTUPNOST INFORMACIJA

TAJNI AGENTI U INOSTRANSTVU

Od trećine građana koji smatraju da informacija o tome u koje zemlje službe državne bezbednosti šalju svoje agente nije dostupna, nešto više od četvrtine kao razlog za to navodi zaštitu nacionalne bezbednosti, dok jedna petina navodi efikasniji rad institucija.

Građani koji smatraju da informacija o tome u koje zemlje naše službe bezbednosti šalju svoje agente nije dostupna

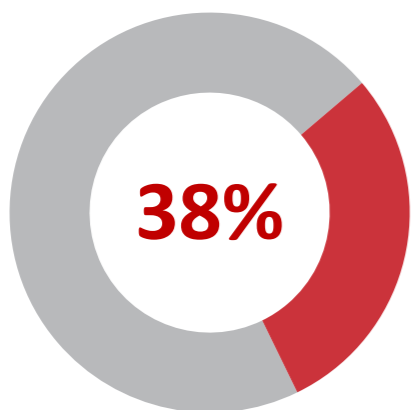
Šta mislite, koji je glavni razlog zašto ova informacija nije dostupna građanima?

Baza: Građani koji smatraju da ova informacija nije dostupna

DOSTUPNOST INFORMACIJA

BUDŽET BIA

Preko trećine građana smatra da informacija o načinu na koji BIA troši svoj budžet nije dostupna. Ipak, za razliku od ostalih informacija vezani za BIA, kao glavni razlog za nedostupnost tih informacija trećina građana navodi prikrivanje korupcije i nepravilnosti u radu institucija, dok četvrtina smatra da je glavni razlog tradicionalna zatvorenost institucija tog tipa.

Građani koji smatraju da informacija o načinu na koji BIA troši svoj budžet nije dostupna

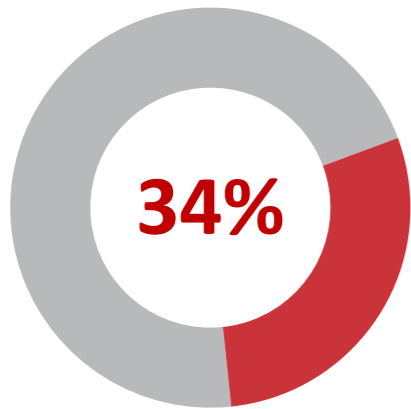
Šta mislite, koji je glavni razlog zašto ova informacija nije dostupna građanima?

Baza: Građani koji smatraju da ova informacija nije dostupna

DOSTUPNOST INFORMACIJA

NABAVKA PATROLNIH VOZILA ZA MUP

Od trećine građana koji smatraju da informacija o načinu i ceni nabavke više od hiljadu automobila od strane MUP-a tokom 2017. i 2018. nije dostupna, najveći broj njih (dve petine) navodi prikrivanje korupcije i nepravilnosti u radu institucija kao glavni razlog.

Građani koji smatraju da informacija o načinu i ceni nabavke više od hiljadu automobila od strane MUP-a tokom 2017. i 2018. godine nije dostupna

Šta mislite, koji je glavni razlog zašto ova informacija nije dostupna građanima?

Baza: Građani koji smatraju da ova informacija nije dostupna

INFORMACIJE O NABAVCI AUTOMOBILA OD STRANE MUP-A

Većina sagovornika ne zna nikakve preciznije informacije o ovoj temi, dok je nekoliko njih načulo da je nabavka automobila za MUP sprovedena van tendera - javne nabavke.

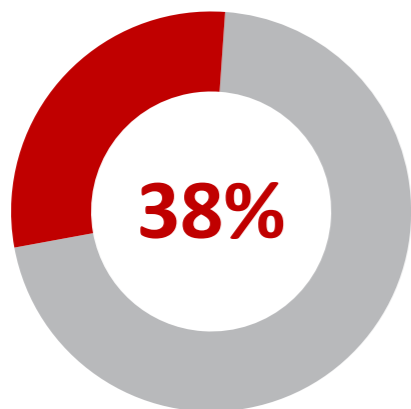
- Oni koji znaju nešto više saznali su uglavnom iz medija ili lično od ljudi koje poznaju
- Navodi se da je važno da javnost ima uvid u način i cenu nabavke automobila da bi se otklonila sumnja da je prilikom nabavke došlo do zloupotrebe
- Kao glavni razlog zbog kog su javnosti uskraćene ove informacije vidi se potencijalna korupcija u koju su umešani visoki državni funkcioneri

„Možda je informacija važna ako je van tendera bila [...] Ako pravite tender za školsku ekskurziju onda bi trebalo i za nabavku onoliko vozila Škode.“

DOSTUPNOST INFORMACIJA

RUŠENJE U SAVAMALI

Skoro dve petine građana smatra da informacija o tome ko je odgovoran za rušenje objekata u Savamali u izbornoj noći aprila 2016. nije dostupna. Skoro polovina njih smatra da su stranački interesi razlog nedostupnosti ovih informacija.

Građani koji smatraju da informacija o tome ko je odgovoran za rušenje nekoliko objekata u Savamali u izbornoj noći aprila 2016. nije dostupna

Šta mislite, koji je glavni razlog zašto ova informacija nije dostupna građanima?

Baza: Građani koji smatraju da ova informacija nije dostupna

INFORMACIJE O RUŠENJU OBJEKATA U SAVAMALI 2016. GODINE

Većina sagovornika je čula o ovom događaju iz medija ili na društvenim mrežama, te se slaže da javnost mora biti informisana o svim detaljima rušenja objekata u Savamali 2016. godine kako bi građani imali poverenja u sistem i institucije.

- Kao glavni razlog zašto ovaj slučaj još uvek nije razrešen i zašto se o njemu veoma malo zna sagovornici ističu verovatnu upletenost državnog vrha.

„Zato što se vodi pod NN izvršiocima, a Tužilaštvo koje traži potrebna obaveštenja gde policija apsolutno stopira sve informacije i tebi su prosto vezane ruke jer ti faktički nalažeš policiji da istraži šta je bilo i kako je bilo, pa ti na osnovu toga što su oni istražili nakon toga podižeš optužnicu ili obustavljaš postupak. Zato što još uvek nisu našli ko će biti žrtveno jagnje.“

„To vam je poverenje u sistem. Svuda u svetu se to krije, ali onog momenta kada dođe u javnost i nešto se konkretno desilo, neko siđe sa neke funkcije, sklone ga, a kod nas se ništa ne desi. Kod nas ga sklone na neku drugu funkciju.“

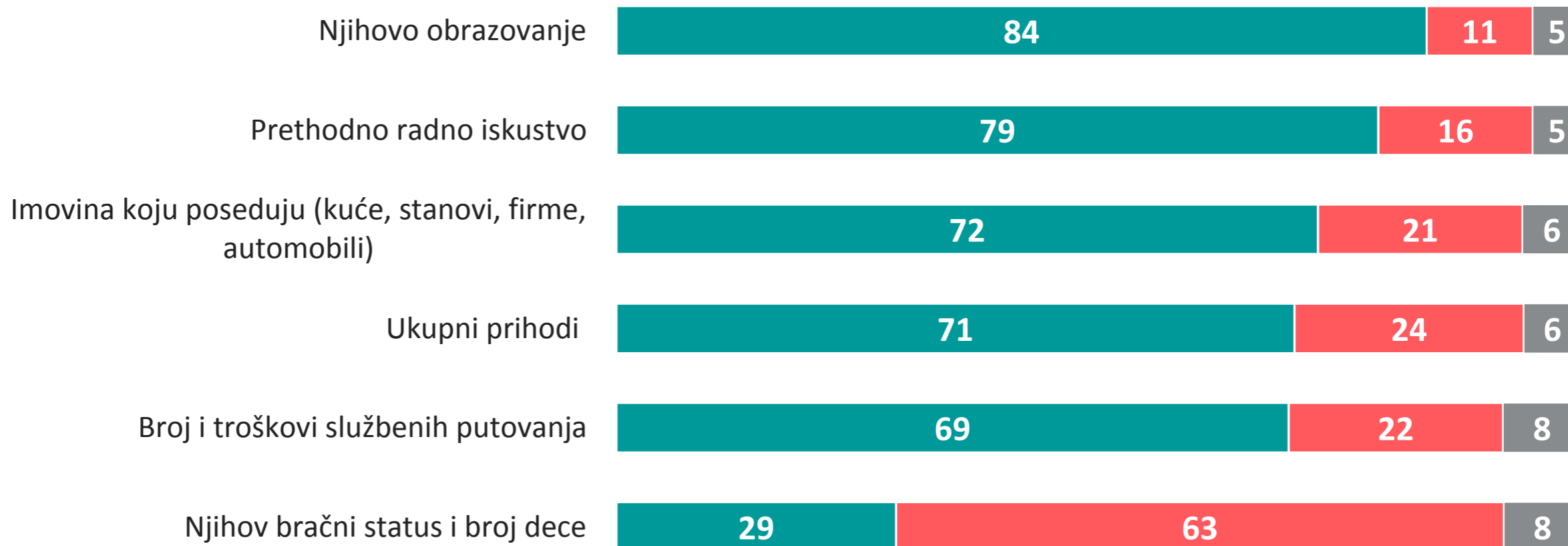
„Naravno da treba da zna sve. Apsolutno sve treba da znaju – i ko je nalogodavac, zašto se to uradilo i zašto se radilo noću? Ako si već sve uradio na legalan način i kako treba, zašto si to noću? Što nisi došao i rušio u sred dana što je najlogičnija stvar.“

„I da se to zna, svi bi bili u zatvoru. Jer ovako kada kriminalci ruše noću pod fantomkama to je protivpravno, neko za to mora da odgovara. Prvo što su ljudi zvali policiju, a oni se nisu odazivali, Komunalna se nije odazivala, čak su došli u jednom trenutku do EDB koja je isključila taj deo da ne bi fantomi slučajno stradali. Znači učestvovala je cela država u tome. Zamislite kada bih ih sve pohapsili, i ministra policije, gradske službe su učestvovala u tome... Došli su odmah sutradan i sve su dokaze odneli da se ne bi videlo šta je tu bilo, a zna se ko svim tim komanduje – ministru policije, komunalne...“

STAV PREMA DOSTUPNOSTI PODATAKA O RUKOVODIOCIMA U INSTITUCIJAMA BEZBEDNOSTI

Većina građana smatra da bi svi podaci o rukovodiocima osim bračnog statusa i broja dece trebalo da budu dostupni javnosti. Građani koji prate Danas, Vreme, Nedeljnik, NIN ili N1 najčešće navode prethodno radno iskustvo, broj i troškove službenih putovanja kao podatke koji bi trebalo da budu dostupni svim građanima.

■ Da ■ Ne ■ Ne zna

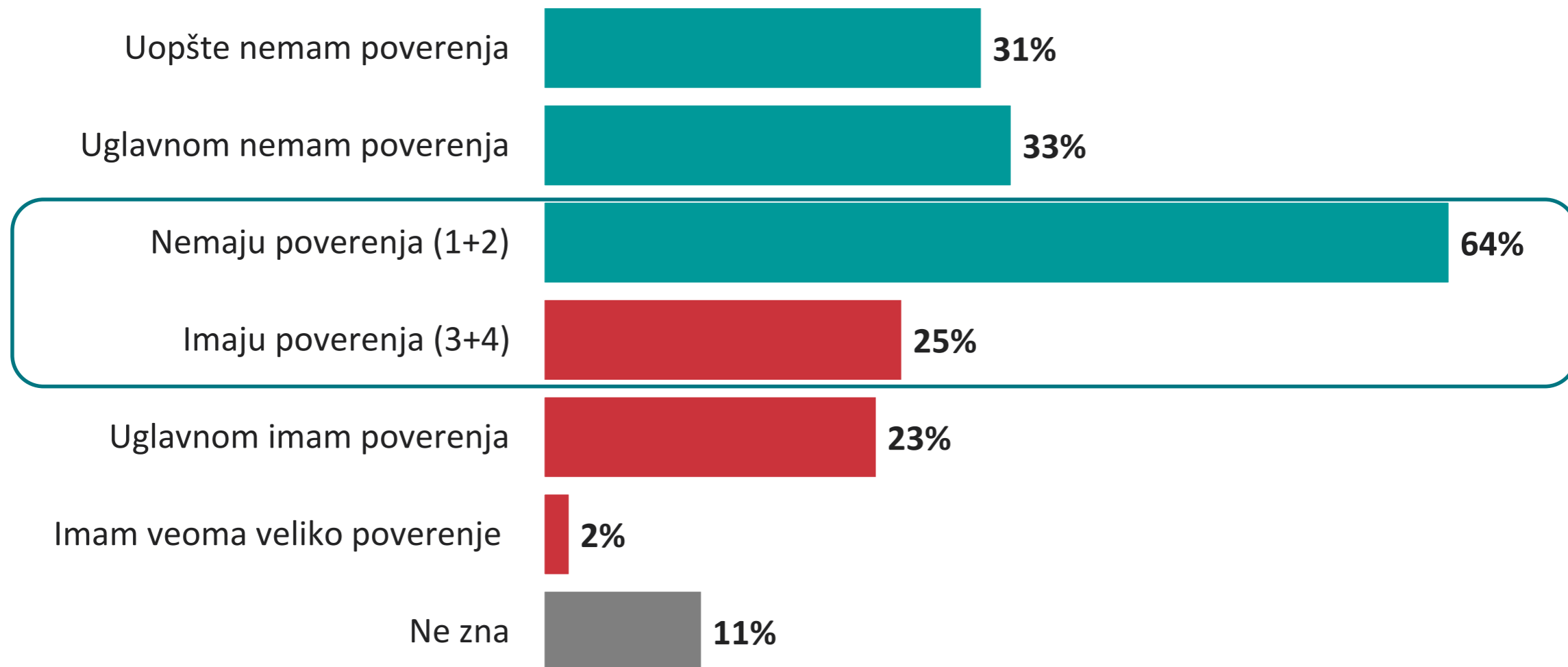

Baza: Ukupna ciljna populacija

Da li smatrate da bi sledeći podaci o službenicima na višim položajima u institucijama bezbednosti (ministrima odbrane i policije, direktorima policije i službi bezbednosti) trebalo da budu dostupni javnosti?

POVERENJE U TAČNOST PODATAKA KOJE SAOPŠTAVAJU FUNKCIONERI

Dve trećine građana nema poverenje u tačnost podataka koje saopštavaju funkcioneri bezbednosnih institucija o svom obrazovanju imovini i prihodima. Građani starosti 30-44, sa visokim obrazovanjem i nezaposleni, češće izražavaju nepoverenje u tačnost ovih podataka.

Baza: Ukupna ciljna populacija

Uopšteno govoreći, koliko vi imate poverenja da pomenuti službenici saopštavaju tačne podatke o svom obrazovanju, imovini i prihodima?

Sagovornici u fokus grupi generalno imaju veoma malo poverenja u državne funkcionere i informacije koje oni iznose u javnosti. Većina učesnika nije u stanju da izdvoji jednog funkcionera koji zavrđuje njihovo poverenje. Takođe navodi se da građanima nisu dostupne sve informacije o nosiocima vlasti koje bi inače trebalo da budu dostupne, te se kao najvažnije izdvajaju:

1) Obrazovanje državnih funkcionera

- U ovom kontekstu često se navode afere oko „kupljenih“ diploma predstavnika vlasti

2) Njihovo dosadašnje radno iskustvo

- Prisutno je mišljenje da državni funkcioneri uglavnom imaju samo poslanički staž, te da direktno dolaze na vlast nakon završenih studija. Kako se navodi, većina njih predstavlja kadar nekvalifikovan za obavljanje funkcija na kojima se nalaze. Kao jedan od glavnih problema prepoznaje se odsustvo formalnih uslova za obavljanje neke javne funkcije.

3) Imovinsko stanje

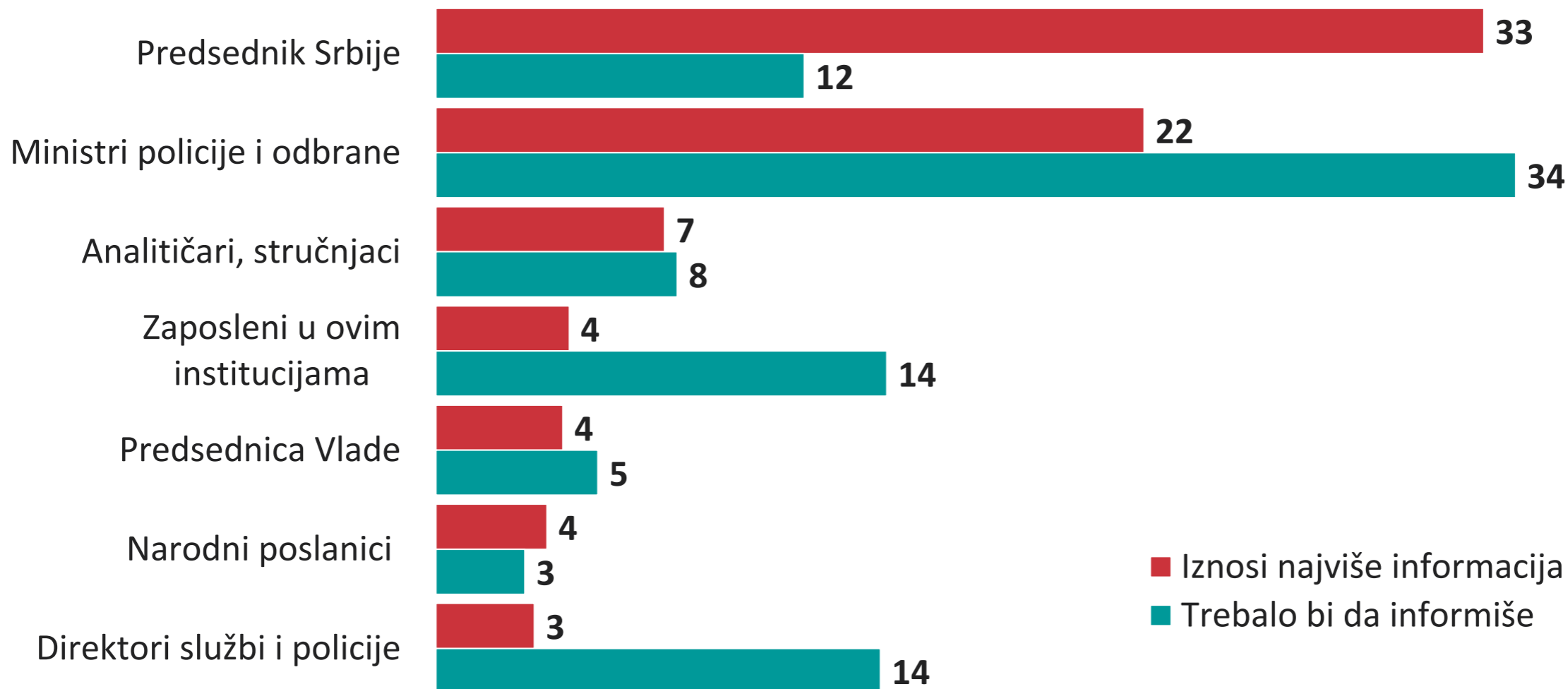
- Trenutno se smatra najproblematičnijim to što građanima nije poznato imovinsko stanje državnih funkcionera, te se navodi da oni nikada ne prijavljuju realno imovinsko stanje.

4) Zdravstveno (psihičko) stanje

Navedene informacije o državnim službenicima su od značaja za građane najpre da bi bili sigurni koji su glavni motivi državnih službenika za obavljanje pojedinih funkcija, da ne zloupotrebljavaju svoj položaj za sticanje novca i imovine, kao i da poseduju neophodno znanje i iskustvo za adekvatno obavljanje svog posla.

INFORMISANJE GRAĐANA O SEKTORU BEZBEDNOSTI

Iako jedna trećina građana smatra da bi ministri policije i odbrane trebalo da informišu građane o radu vojske, policije i službi bezbednosti, samo jedna četvrtina smatra da se to u realnosti i dešava u ovom trenutku. S druge strane, samo jedan od deset građana smatra da je to izveštavanje dužnost Predsednika Srbije, dok jedna trećina navodi da trenutno on to radi češće od ostalih navedenih.

Baza: Ukupna ciljna populacija

Po Vašem mišljenju, ko trenutno iznosi najviše informacija o radu vojske, policije i službi bezbednosti u medijima?
A ko bi po Vašem mišljenju trebalo da informiše građane o radu vojske, policije i službi bezbednosti?

INFORMISANJE GRAĐANA O SEKTORU BEZBEDNOSTI

- Kako se navodi, **bezbednosnim temama u zemlji se trenutno najviše bavi predsednik Republike**, čime, kako većina učesnika fokus grupe smatra, prevazilazi svoja ustavna ovlašćenja.
  - Sagovornici navode da predsednik treba da informiše građane samo o konačnim odlukama donetim nakon konsultacija sa premijerkom i resornim ministrima, a ne da iznosi informacije svakodnevno, kao što je trenutno slučaj.
- S druge strane, **bezbednosnim temama se najmanje bave** one instance u državi za koje se navodi da im je to u opisu posla – **premijerka, kao i najviši funkcioneri u vojsci i policiji**.
  - Premijerka trebalo da iznosi informacije koje trenutno iznosi predsednik
  - Ministri nadležni za vojsku i policiju trebalo bi prvo da informišu premijerku, i u nekim slučajevima, zavisno od teme, da informacije direktno saopštavaju građanima
  - Direktor policije treba u javnosti da iznosi informacije u vezi sa kriminalom
  - BIA kao služba bezbednosti treba da se bavi temama kao što su terorizam i potencijalna ugroženost teritorijalnog integriteta Srbije, te da o istima informiše građane Srbije

INFORMISANJE GRAĐANA O SEKTORU BEZBEDNOSTI

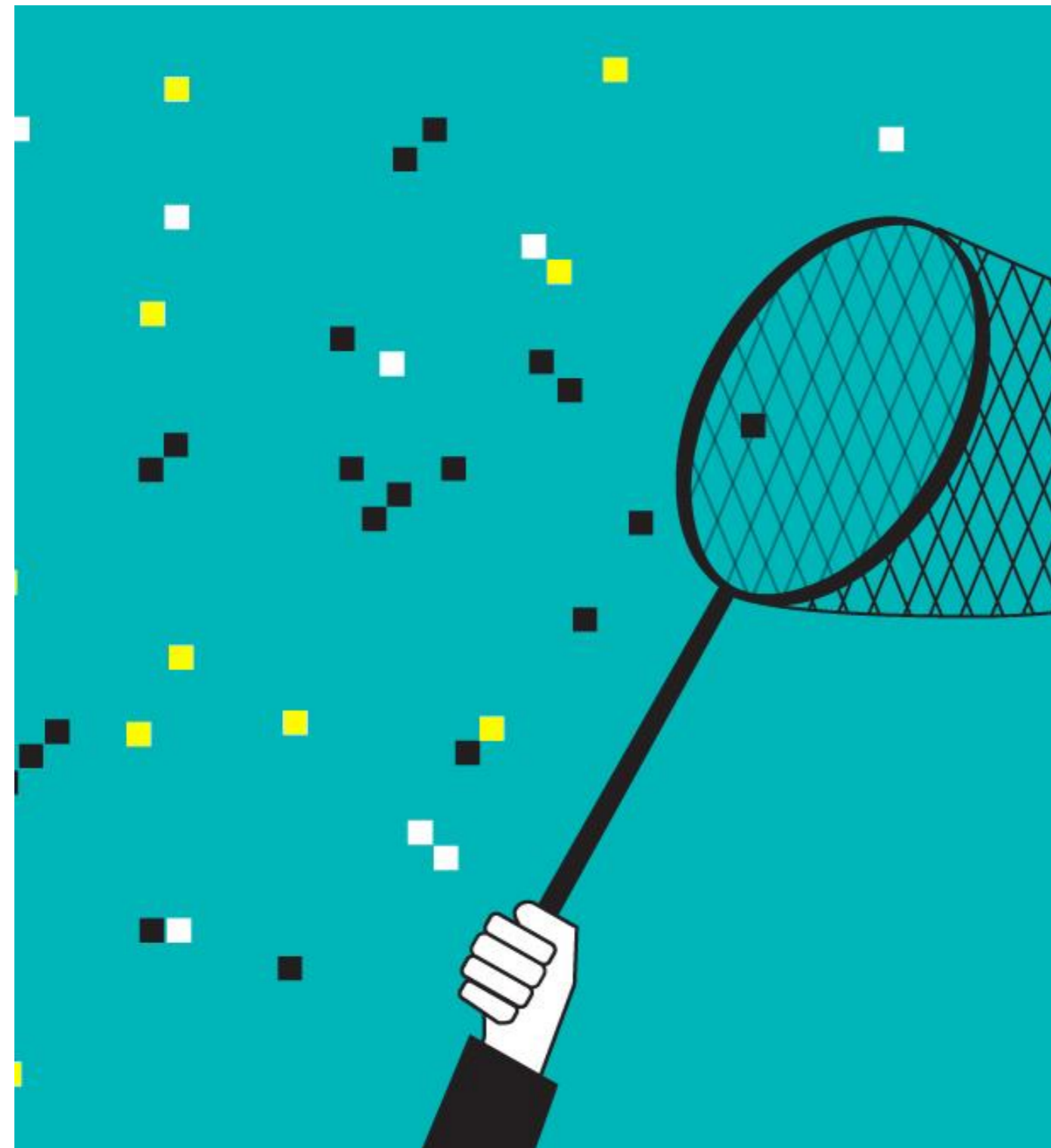
„Problem je u tome što nama vojsku vodi Vulin i informacije koje čuješ u startu koje on daje ti ne veruješ. Možda on čovek i da pravu informaciju, ali ti mu prosto ne veruješ jer on kao ličnost nije osoba u koju bi ja trebalo da imam bilo kakvo poverenje u bilo kakvu njegovu priču. Mi personalizujemo vojsku preko njega i to je jako nezgodno.“

„Po nekom svetskom uređenju tajne službe ne daju informacije. One daju ministarstvu policije ili odbrane i onda oni prenose dalje.“

„Po Ustavu i po našem uređenju premijerka bi trebalo da govori sve ono što govori predsednik, a ona to ne radi i to je to. Jer joj se ne da da radi, jer je figura. Ta pozicija je morala da se popuni, a ne može jedan čovek da bude na dve pozicije, je l' tako?“

„U vreme dok je on bio premijer, Toma Nikolić se time nije bavio. Njegovo pojavljivanje je bilo protokolarno, delio je medalje, ordenje i ostale gluposti, pozdravlja se sa svim i svakim, ali zato smo sve informacije dobijali od premijera. E sad više nije premijer, on je sada predsednik, ali je sa sobom poneo sve nadležnosti i ne možemo informacije da dobijemo od premijerke. Mislim, možemo neke zato što je on rekao da će ona to da priča.“

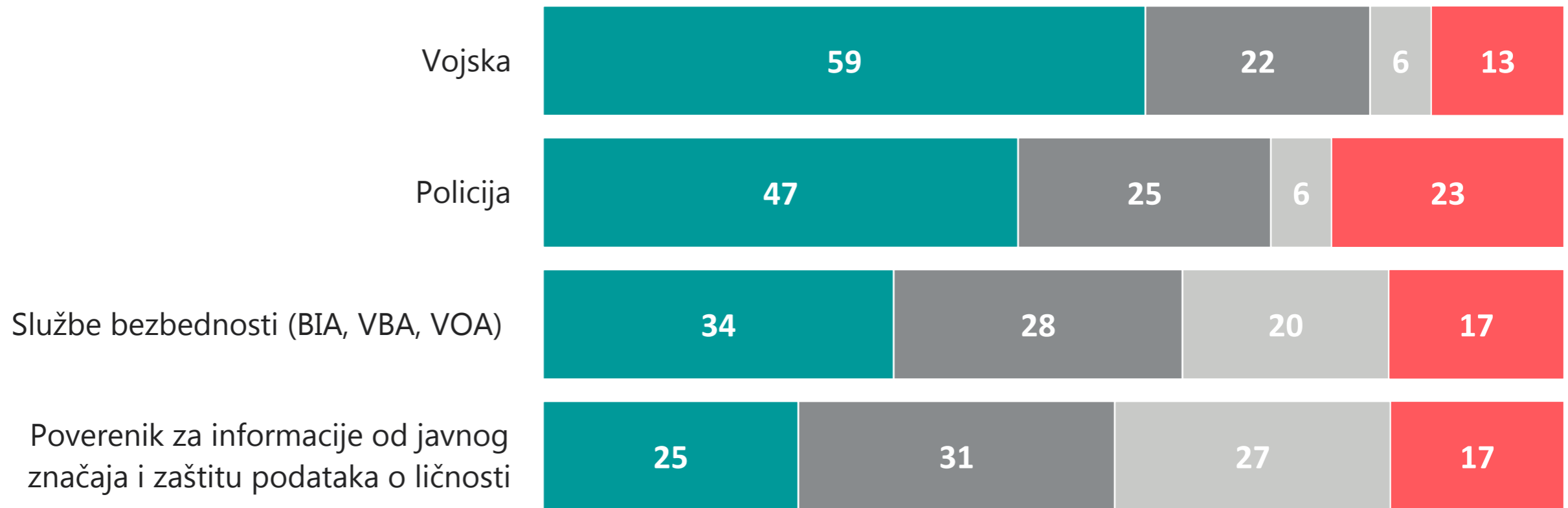
STAVOVI O INSTITUCIJAMA

MIŠLJENJE O INSTITUCIJAMA

Građani Srbije najčešće imaju povoljan stav o vojsci (3/5) i policiji (1/2). Najređe navode da imaju povoljan stav o Povereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, ali više od polovina nema stav ili ne zna mnogo o toj instituciji. Stariji građani (60+), oni sa osnovnim i nižim obrazovanjem, kao i oni iz ruralnih sredina imaju povoljnije mišljenje o institucijama sektora bezbednosti, a naročito o Vojsci Srbije. Povoljno mišljenje o akterima u sektoru bezbednosti raste sa godinama života, a opada sa nivoom obrazovanja. Jedino kod mladih (18-29) se prema policiji negativni stavovi izražavaju češće nego pozitivni.

■ Povoljan   ■ Ni povoljan ni nepovoljan   ■ Ne zna mnogo o toj instituciji   ■ Nepovoljan

Baza: Ukupna ciljna populacija

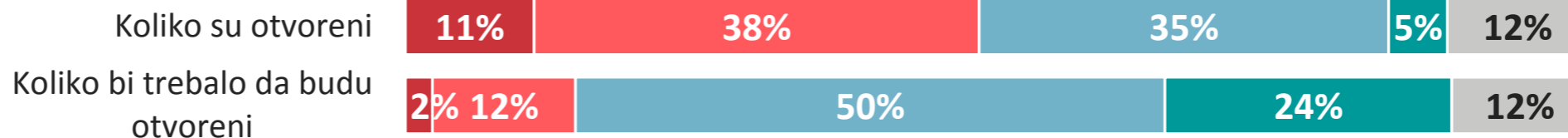
Molim Vas da mi za svaku od sledećih institucija kažete da li je Vaš utisak o njoj povoljan ili nepovoljan.

OTVORENOST INSTITUCIJA SEKTORA BEZBEDNOSTI PREMA JAVNOSTI

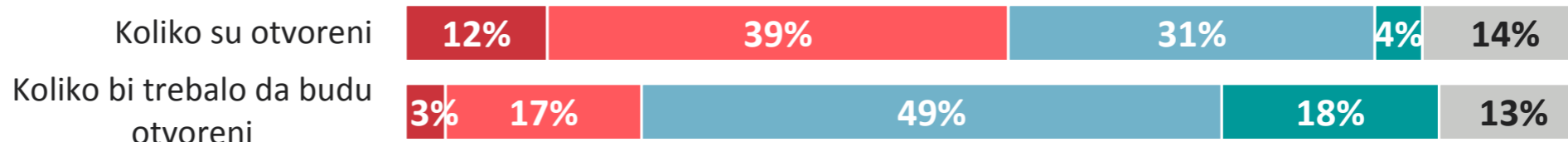
Sve navedene institucije su zatvorenije nego što se očekuje od njih. Građani na prvom mestu navode službe bezbednosti kao zatvorene, ali takođe i veći procenat njih (više od trećine) smatra da treba da ostane tako. S druge strane, skoro polovina građana smatra da su policija i vojska zatvorene. Tri četvrtine građana smatra da policija treba da bude otvorena, dok za vojsku takav stav imaju dve trećine građana.

■ Potpuno zatvoreni
 ■ Uglavnom zatvoreni
 ■ Uglavnom otvoreni
 ■ U potpunosti otvoreni
 ■ Ne zna

POLICIJA

VOJSKA

SLUŽBE BEZBEDNOSTI

Prema Vašem mišljenju, koliko su sledeće institucije sektora bezbednosti otvorene prema javnosti?/ Po Vašem mišljenju, u kojoj meri bi sledeće institucije sektora bezbednosti trebalo da budu otvorene prema javnosti?

Baza: Ukupna ciljna populacija

OCENA OTVORENOSTI O INSTITUCIJA U SEKTORU BEZBEDNOSTI

Kada je u pitanju otvorenost institucija sektora bezbednosti, među značajnim delom sagovornika prisutno je mišljenje da je prihvatljivo i očekivano od ovih institucija da budu zatvorene, imajući u vidu prirodu njihovog posla.

„Tajne službe - ništa ne znam o njima, ali znamo da postoje.“

„[Vojni] Budžet je poznat, sada da li svaki segment treba da bude poznat... Možda nešto treba, a možda nešto i ne treba. 2% BDP, ja mislim da je to zvanična informacija. Mislim da je to dovoljno reći.“

	SLUŽBE BEZBEDNOSTI Zatvorene su jer tako i treba da bude	POLICIJA Zatvorenost dovodi do zloupotreba i korumpiranosti	VOJSKA Ne treba nikome da polaže račune
Način rada		*	
Unutrašnja struktura			
Budžet			* *

zatvorena

otvorena

* najvažnije da bude
otvorena

POVERENIK ZA INFORMACIJE OD JAVNOG ZNAČAJA I ZAŠTITU PODATAKA O LIČNOSTI

Većina se slaže da je institucija Poverenika, ukoliko obavlja funkciju predviđenu zakonom, od velikog značaja za građane. Ipak, pojedini građani navode nesavršenost zakonske regulative kojom se regulišu ova oblast i koja ostavlja različite mogućnosti zloupotrebe.

- Većina sagovornika ima utisak da je institucija Poverenika ranije funkcionisala, ali da u poslednjem periodu stagnira, što je povezano sa tim da je starom povereniku istekao mandat krajem 2018. godine, a da stari još uvek nije izabran.
- Međutim, nisu svi sagovornici informisani o ovoj instituciji i u čemu se sastoji njena uloga.
- Informisani sagovornici i oni koji su imali prilike da preko Poverenika traže informacije od javnog značaja uglavnom ocenjuju pozitivno rad bivšeg Poverenika Rodoljuba Šabića.
  - Navodi se da je to jedna od retkih institucija koja je funkcionisala za vreme njegovog mandata
  - Ipak deo sagovornika smatra da nedostaju konkretni rezultati njegovog rada, te da nije doprineo rešavanju važnijih problema u društvu.

Od budućeg poverenika sagovornici očekuju da bude osoba sa integritetom, nezavisna u radu, ali isto tako i kvalifikovana i stručna za obavljanje ove dužnosti (pravnik po obrazovanju).

„Krupne stvari ne rešava, a sitne rešava. To je bezveze.“

„Otprilike jedini je radio posao kako treba. Imam utisak da je on jedini koji je radio konkretan posao i sada što drugima to nije odgovoralo, to je sada druga priča.“

„Mi smo svojevremeno kontaktirali Poverenika pošto opština nije htela da nam da informaciju ko je nadležan za održavanje neke zajedničke prostorije. I pošto su nas stalno šetali levo-desno, nebitno, ali smo došli preko Poverenika do informacije.“

„U javnosti je obično pozitivan stav bio prema njemu, a sada nisam ulazio u neke detalje njegovog rada. Sačekali su da mu istekne mandat.“

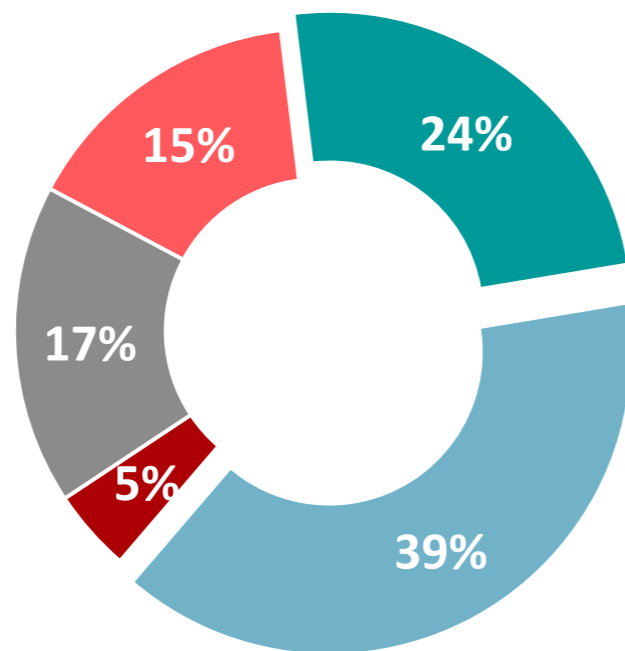
„...meni su bili upućeni ti zahtevi i odgovarao sam na njih. [...] Ponekad je to ciljano rađeno da neko napravi grešku i da ne postupi po tome i onda da se podnese prekršajna prijava.“

„Ja bih stavio njegovog zamenika koji je radio dobar posao. Ne samo on, nego čitava ta agencija. Ti ljudi znaju taj posao bolje nego treće lice. Ako su ti ljudi tu radili znači da su već dobri.“

KO BI TREBALO DA KONTROLIŠE RAD INSTITUCIJA SEKTORA BEZBEDNOSTI U DELU KOJI NIJE DOSTUPAN JAVNOSTI?

Dve petine građana smatra da i same institucije sektora bezbednosti i spoljni državni organi i tela treba da vrše nadzor nad njihovim aktivnostima, dok jedna četvrtina smatra da to uglavnom treba da rade organi i tela van samih institucija sektora bezbednosti. Od njih, nešto manje od dve petine smatra da je to dužnost Vlade, dok jedna četvrtina pripisuje tu odgovornost predsedniku Republike.

- Jedino institucije sektora bezbednosti same za sebe
- Organi i tela van samih institucija sektora bezbednosti
- I same institucije sektora bezbednosti, ali i spoljni državni organi i tela
- Niko ne treba da nadzire takve aktivnosti
- Ne zna

Jedan deo aktivnosti policije, vojske i službi bezbednosti nije dostupan javnosti. Po Vašem mišljenju ko treba da vrši nadzor nad tim aktivnostima?

Baza: Ukupna ciljna populacija

Šta mislite, ko treba da kontroliše rad institucija sektora bezbednosti u delu koji nije dostupan javnosti?

Baza: Oni koji smatraju da nadzor treba da vrše bar delimično spoljni državni organi i tela

„Imaju ovlašćena lica i imaju civili. Ja mislim da je ministar odbrane civilno lice, a generali su profesionalci i ministar odbrane je onaj koji njih kontroliše.“

„Što se više kontrolišu manje je mogućnosti za zloupotrebe.“

„U suštini, svi ljudi koji se postave na mesta direktora ili ministra oni se mahom bave nekim menadžerskim poslovima i kako će sve to da koordinišu, kako će sa finansijama da izađu na kraj, koliko im treba osoblja i mislim da direktor policije treba da referiše ministru, ministar premijerki. Isto tako i u vojsci.“

Većina sagovornika nema preciznijih saznanja o postojećim mehanizmima kontrole rada institucija sektora bezbednosti u Srbiji, te nije sigurna na koji se način se u praksi obavlja nadzor i kontrola rada ovih institucija.

- Preovladava mišljenje da kontrolu rada vojske i policije treba da sprovode nadležni ministri, kao civilna lica, te posredno predsednik Vlade Srbije.
- Većina sagovornika nema jasnu sliku o tome ko i na koji način treba da kontroliše rad službi državne bezbednosti.
  - Pojedini sagovornici navode da pored unutrašnje kontrole koja postoji u ovim institucijama, ovo treba da bude zadatak Vlade, i posebnog tela osnovanog u te svrhe.
  - Među značajnim delom učesnika prisutan je stav da princip rada ovih službi uslovljava minimalnu kontrolu nad njima.

KONTROLA RADA INSTITUCIJA U SEKTORU BEZBEDNOSTI

Ulogu nezavisnih državnih institucija, poput Agencije za borbu protiv korupcije, Zaštitnika građana, Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti sagovornici percipiraju kao savetodavnu, bez ikakve stvarne moći, ili kao degradiranu.

- Kako se navodi, problem je u nefunkcionisanju čitavog sistema - izostaje dalje postupanje institucija po nalogu ovih nezavisnih tela

Značaj medija ocenjen je kao veoma veliki u razotkrivanju slučajeva korupcije i informisanju građana, te se navodi da za pojedine slučajeve javnost nikada ne bi saznala da nije bilo novinara koji su ih istraživali i pisali o njima.

„Zaštitnik prava građana, Pašalić je sada, dok je bio Saša Janković ti si video pred kraj tog njegovog mandata da se on čovek i za nešto informisao, da je izražavao neki svoj stav. Negde je to i bilo u Skupštini i prošlo kroz neke vesti, Dnevnik. Sem za Pašalića što sam čula da je postavljen nisam čula da je čovek ikome stao u zaštitu za bilo koji zakon ili za bilo šta da se donosilo.“

„Kako bi saznali za Vulinovih 200 hiljada od tetke? Preko medija. Mediji su to izbacili. Ja hoću da znam. Više kontrole, manje će da krađu.“

„Što se tiče Agencije za borbu protiv korupcije oni imaju, uslovno rečeno, savetodavnu ulogu. Znači oni konstataciju daju da je neko zloupotrebio i preporuku, ali ne mogu direktno da utiču na to da donesu naređenje da neko to tako ne može da radi zbog toga i toga...“

Đure Jakšića 6/5, 11000 Beograd, Srbija / +381 11 32 87 226 / office@bezbednost.org, www.bezbednost.org

Beogradski centar za bezbednosnu politiku je naslednik Centra za civilno-vojne odnose, osnovanog 1997.